

Gemeente Rijnwoude, Hazerswoude-Rijndijk, Da Costasingel 42

Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van proefsleuven

R.N. Halverstad

Met bijdrage van: J. Huizer

Colofon

ADC Rapport 2615

Gemeente Rijnwoude Hazerswoude-Rijndijk, Da Costasingel 42
Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van proefsleuven

Auteur: R.N. Halverstad

Met bijdrage van: J. Huizer

In opdracht van: Gemeente Rijnwoude

Foto's en tekeningen: ADC ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

© ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, februari 2011

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

ADC ArcheoProjecten aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend
uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

A handwritten signature in black ink, consisting of a series of loops and a long horizontal stroke extending to the right.

Autorisatie:

A. Muller

ISBN 978-94-6064-606-5

ADC ArcheoProjecten
Postbus 1513
3800 BM Amersfoort
Tel 033 299 8181
Fax 033 299 8180
Email info@archeologie.nl

Inhoudsopgave

Administratieve gegevens van het onderzoeksgebied	4
Samenvatting	5
1 Inleiding	7
1.1 Algemeen	7
1.2 Vooronderzoek	7
1.3 Doel van het onderzoek en onderzoeksvragen	9
1.4 Opzet van het rapport	9
2 Methoden	9
3 Resultaten	10
3.1 Fysisch geografisch onderzoek (J. Huizer)	10
3.2 Sporen en structuren	11
4 Synthese	12
4.1 Algemeen	12
4.2 Beantwoording van de onderzoeksvragen	12
5 Selectieadvies	13
Literatuur	14
Lijst van afbeeldingen	14
Lijst van tabellen	14
Bijlagen	15
Verklarende woordenlijst	18
Afkortingen in de database	20

Administratieve gegevens van het onderzoeksgebied

Provincie:	Zuid-Holland
Gemeente:	Rijnwoude
Plaats:	Hazerswoude-Rijndijk
Toponiem:	Da Costasingel 42
Kadastrale gegevens:	Gemeente Hazerswoude, sectie B, nr. 2440
Kaartblad:	31C
Coördinaten:	100.266/460.180; 100.316/460.188; 100.328/460.123; 100.265/460.121
Projectverantwoordelijke:	R.N. Halverstad
Bevoegde overheid:	Gemeente Rijnwoude
Deskundige namens de bevoegde overheid:	Mw. C. Brandenburgh (senior adviseur archeologie gemeente Leiden)
ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer (CIS-code):	44368
ADC-projectcode:	4120926
Complex en ABR codering:	-
Periode(n):	-
KNA versie:	3.2
Geomorfologische context:	stroomgordel
NAP hoogte maaiveld:	Ca. 1,10 m -NAP
Maximale diepte onderzoek:	Ca. 2,25 m -NAP
Uitvoering van het veldwerk:	21 dec 2010
Beheer en plaats documentatie:	Provinciaal Depot voor Bodemvondsten Zuid-Holland
e-depot link:	URL http://persistent-identifier.nl/?identifier=urn:nbn:nl:ui:13-v54-zub

Samenvatting

In opdracht van de gemeente Rijnwoude heeft ADC ArcheoProjecten op 21 december 2010 een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd ten behoeve van nieuwbouw op de locatie Da Costasingel 42 te Hazerswoude-Rijndijk.

Op basis van een eerder uitgevoerd bureauonderzoek werden binnen het plangebied archeologische resten uit de periode Neolithicum tot en met de Late Middeleeuwen verwacht op oeverafzettingen van de Oude Rijn. Gebaseerd op vondsten uit de directe omgeving van het plangebied was de verwachting met name hoog voor resten uit de Romeinse tijd en Late Middeleeuwen. Verder is uit verkennend booronderzoek gebleken dat de bodem in het plangebied grotendeels onverstoorde is en dat archeologische indicatoren voorkomen op dieptes tussen de 0,50 en 1,45 m beneden het maaiveld. De aard van de ondergrond is sterk wisselend en bestaat uit oever-, crevasse en komafzettingen.

Met dit onderzoek wordt bepaald wat de archeologische waarde is van het onderzoeksgebied. Over het beschikbare deel van het onderzoeksterrein is daarom één proefsleuf aangelegd. In de proefsleuf zijn geen archeologische waarden aangetroffen. Tijdens het onderzoek bleek het opgravingsvlak grotendeels verstoord door kabels, leidingen en een recente sloot.

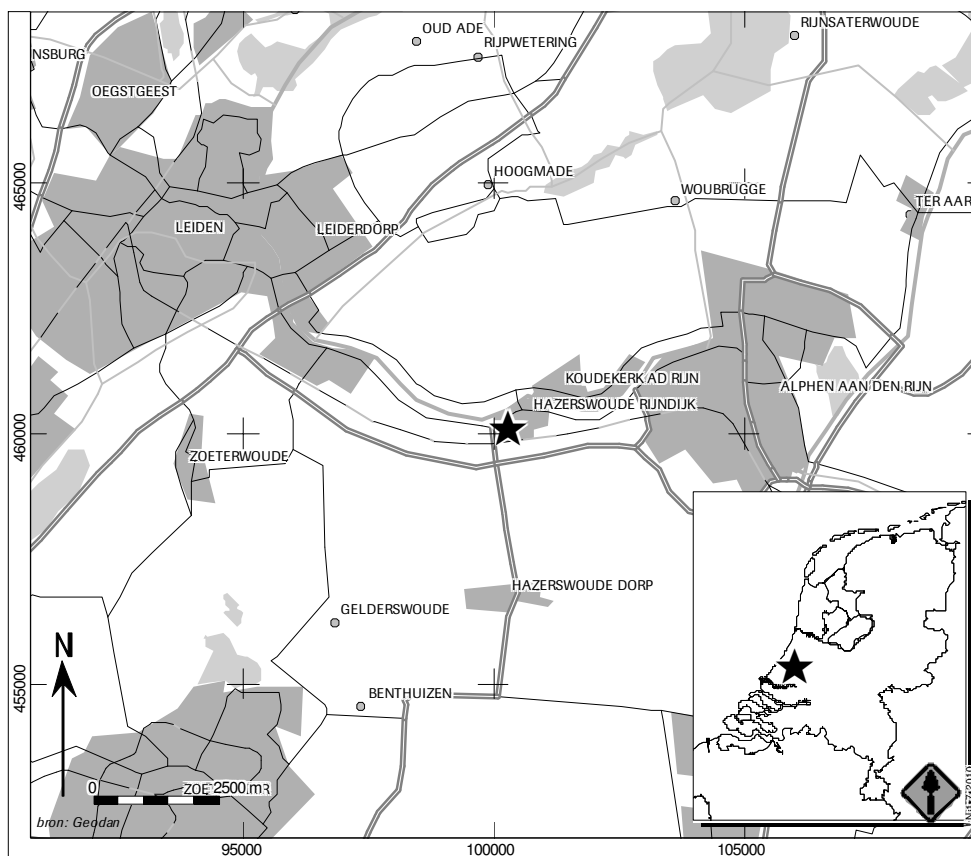
Op basis van het fysisch geografisch onderzoek is gebleken dat binnen het plangebied komafzettingen voorkomen, terwijl archeologische waarden, met name nederzettingen- en bewoningssporen, verwacht worden op oever- en crevasseafzettingen van stroomgordels.

ADC ArcheoProjecten adviseert de gemeente Rijnwoude aan de hand van de resultaten van het proefsleuvenonderzoek om het plangebied vrij te geven voor verdere ontwikkeling.

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Periode	Tijd in jaren	
Nieuwe tijd		1500 - heden
Nieuwe tijd C	1850 - heden	
Nieuwe tijd B	1650 - 1850 na Chr.	
Nieuwe tijd A	1500 - 1650 na Chr.	
Middeleeuwen:		450 - 1500 na Chr.
Late Middeleeuwen B / Late Middeleeuwen	1250 - 1500 na Chr.	
Late Middeleeuwen A / Volle Middeleeuwen	1050 - 1250 na Chr.	
Vroege Middeleeuwen D / Ottoonse periode	900 - 1050 na Chr.	
Vroege Middeleeuwen C / Karolingische tijd	725 - 900 na Chr.	
Vroege Middeleeuwen B / Merovingische tijd	525 - 725 na Chr.	
Vroege Middeleeuwen A / Volksverhuizingstijd	450 - 525 na Chr.	
Romeinse tijd:		12 voor Chr. - 450 na Chr.
Laat-Romeinse tijd	270 - 450 na Chr.	
Midden-Romeinse tijd	70 - 270 na Chr.	
Vroeg-Romeinse tijd	12 voor Chr. - 70 na Chr.	
IJzertijd:		800 - 12 voor Chr.
Bronstijd:		2000-800 voor Chr.
Neolithicum (Jonge Steentijd):		5300 - 2000 voor Chr.
Mesolithicum (Midden-Steen Tijd):		8800 - 4900 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd):		tot 8800 voor Chr.

Bron: Archeologisch Basis Register 1992

Afb. 1. Locatie van het onderzoeksgebied.

1 Inleiding

1.1 Algemeen

In opdracht van de gemeente Rijnwoude heeft ADC ArcheoProjecten een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) in de vorm van proefsleuven uitgevoerd voor het plangebied Da Costasingel 42 te Hazerswoude-Rijndijk (afb. 1), in het kader van nieuwbouw. In het plangebied zal de bestaande basisschool 'De Tweeklank' worden gesloopt en op de locatie van het huidige schoolplein een nieuwe basisschool worden gebouwd. De verstoringsdiepte zal naar verwachting maximaal 0,70 m beneden het maaiveld bedragen. Vooronderzoek (zie §1.2) heeft aangetoond dat op deze locatie, op de oeverafzettingen van de Oude Rijn, archeologische resten kunnen voorkomen uit de periode Neolithicum tot en met de Late Middeleeuwen. Op basis van vondsten in de directe omgeving van het plangebied is de verwachting met name hoog voor resten uit de Romeinse tijd en Late Middeleeuwen (zie voor periodisering tabel 1). De voorgenomen bouwplannen zullen deze eventueel aanwezige archeologische resten vernietigen.

Het plangebied heeft een oppervlakte van ca. 0,3 ha. Het plangebied is bebouwd met een schoolgebouw (zuidzijde en noordwesthoek) en verder grotendeels in gebruik als schoolplein (noord- en westzijde). Langs de oost- en zuidzijde van het plangebied liggen smalle groenstroken. Het gebied bevindt zich in de plaats Hazerswoude-Rijndijk, tussen de straten Potgieterlaan (zuidzijde), Willem Kloosstraat (westzijde), Herman Gorterstraat (noordzijde) en Da Costasingel (oostzijde). In het gebied is één proefsleuf aangelegd met een totale oppervlakte van ca. 75 m² (afb. 2).

Het veldwerk is uitgevoerd op 21 december 2010. In die periode is de proefsleuf aangelegd en onderzocht conform het Programma van Eisen (PvE), dat door drs. N. Huisman is opgesteld.¹ Dit ontwerp is goedgekeurd door Mw. C. Brandenburg van de gemeente Leiden te Leiden. De vondsten en bijbehorende documentatie die tijdens het IVO zijn verzameld, zullen na afronding van de rapportage worden gedeponeerd in het Provinciaal Depot Bodemvondsten Zuid-Holland.

Het veldteam bestond uit de volgende personen: R.N. Halverstad (projectverantwoordelijke), A. de Ridder (veldarcheoloog) en N. Baas (kraanmachinist van de firma A. Tuytel te Oud-Alblas). De bij dit project betrokken fysisch geograaf was J. Huizer, senior archeoloog en wetenschappelijk begeleider was A. Muller.

De contactpersoon bij de gemeente Rijnwoude is dhr. A.A.R. Weijs. Het aardewerk is bestudeerd door S. Ostkamp (ADC ArcheoProjecten). Controle en coördinatie van documentatie en vondstverwerking is uitgevoerd door M. Nieuwenhuijsen en J.W. Beestman.

1.2 Vooronderzoek

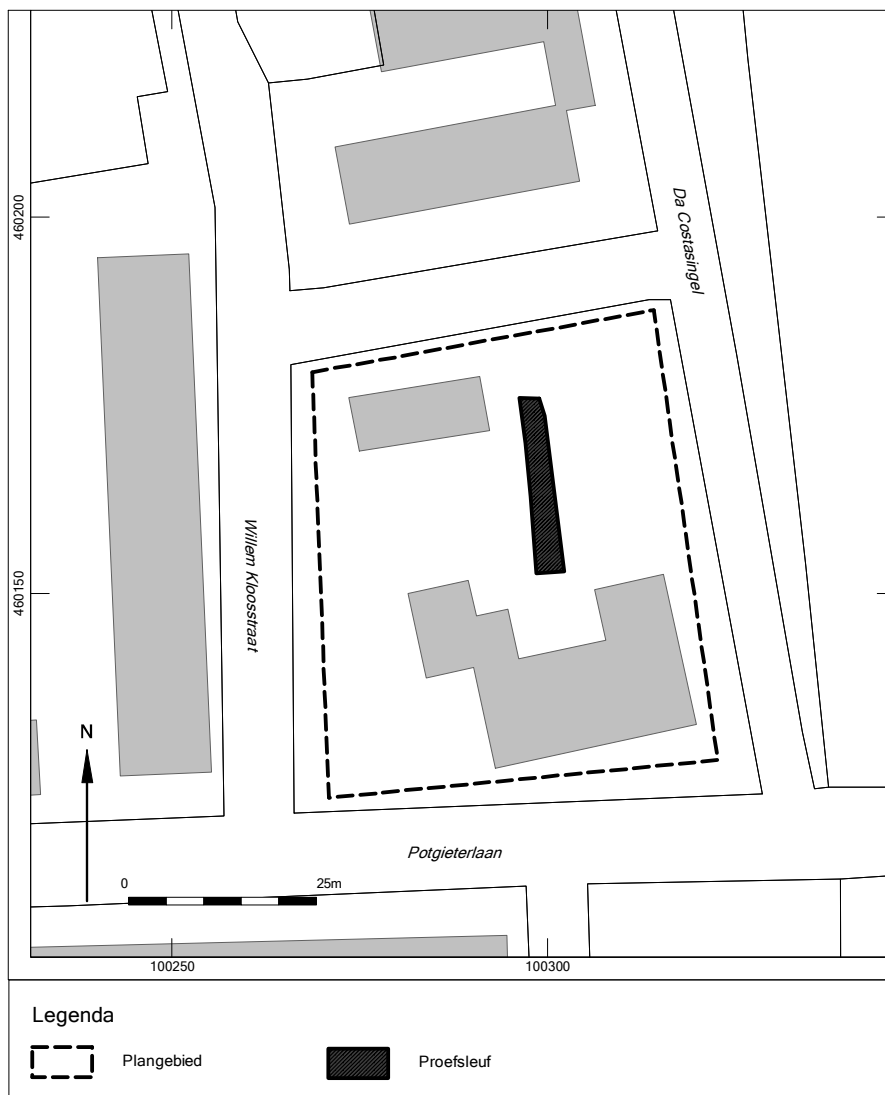
Op 50 meter ten noordwesten van het plangebied ligt een terrein met resten van het Kasteel Rijnenburg uit de Late Middeleeuwen en het latere herenhuis Rijnenburg uit de Nieuwe tijd (AMK-terrein 4151). Dit terrein maakt onderdeel uit van de kern van Hazerswoude en is middels een booronderzoek onderzocht. Hierbij zijn vindplaatsen uit de Late Middeleeuwen en is de aanwezigheid van de Romeinse limesweg vastgesteld (melding 23113).

In verband met toekomstige ontwikkelingen in het plangebied Da Costasingel 42 is een bureau- en inventariserend veldonderzoek in de vorm van boringen uitgevoerd in juni en juli 2010 door ADC ArcheoProjecten.²

Op basis van het bureauonderzoek is gebleken dat op oeverafzettingen van de Oude Rijn archeologische resten kunnen voorkomen uit de periode Neolithicum tot en met de Late Middeleeuwen (zie tabel 1). Op 100 meter ten noorden van het plangebied zijn kiezels en grind van de limesweg aangetroffen tussen 0,50 en 0,65 m beneden het maaiveld (waarneming 410379). Op basis van deze waarneming en op basis van vondsten, daterend uit de Romeinse tijd en de Late Middeleeuwen, in de directe omgeving van het plangebied (o.a. waarnemingsnrs. 24625, 410383, 7925 en 234019) is de verwachting met name hoog voor resten uit de Romeinse tijd en Late Middeleeuwen. Uit het verkennend booronderzoek is gebleken dat de bodem in het plangebied grotendeels onverstoorde is en dat archeologische lagen voorkomen op dieptes tussen 0,50 en 1,45 m beneden het maaiveld. De aard van de ondergrond is sterk wisselend en bestaat uit oever-, crevasse en komafzettingen (onderzoeksmeldingsnummer 44191).

¹ Huisman 2010, PvE nummer 10-041, goedgekeurd op: 20-10-2010.

² Nijdam 2010.

Afb. 2. Ligging proefsleuf binnen het plangebied.

1.3 Doel van het onderzoek en onderzoeksvragen

Het IVO in de vorm van proefsleuven heeft tot doel de aard, omvang en kwaliteit (gaafheid en conservering) vast te stellen van de vindplaats(en) in het gebied om te komen tot een definitief oordeel over de behoudenswaardigheid ervan. Daarnaast moeten gegevens verkregen worden om hetzij verder archeologisch onderzoek mogelijk te maken, hetzij adequate maatregelen voor behoud en beheer te kunnen treffen.

In het PvE zijn verschillende onderzoeksvragen gesteld. Deze worden in dit rapport beantwoord op basis van hetgeen in de proefsleuven is aangetroffen.

De volgende onderzoeksvragen zijn in het PvE gesteld:

- Zijn er sporen en/of structuren aanwezig? Zo ja, wat is de aard, omvang, datering en conserveringstoestand van de sporen en structuren?
- Welke materiaalcategorieën zijn aanwezig en hoe is de conserveringstoestand van de diverse vondstcategorieën?
- Wat is de ruimtelijke spreiding van de archeologische resten, zowel horizontaal als verticaal/stratigrafisch?
- Zijn er resten aangetroffen van de limesweg? Zo ja, wat is de constructie van de weg? Is er alleen sprake van een grindpakket? Of is er een (houten) fundering in de ondergrond (funderingspalen) of juist in de vorm van een bekisting aangebracht? Zijn er bermgreppels langs het tracé aanwezig? Kan de loop van de limesweg zoals we deze nu kennen, worden aangepast of verfijnd?
- Hoe ziet de bodemopbouw eruit en komt dit overeen met het beeld uit het vooronderzoek?
- Kan dit onderzoek nadere informatie opleveren met betrekking tot het ontstaan en de bewoningsgeschiedenis van het gebied?
- Kan een relatie gelegd worden tussen de betreffende vindplaats en bekende vindplaatsen in de wijdere omgeving?

1.4 Opzet van het rapport

Dit rapport betreft een standaardrapport zoals genoemd in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA 3.2 -specificatie VS05). In dit rapport worden de resultaten van het onderzoek gepresenteerd, waarna de eerste conclusies volgen.

Na de samenvatting en dit inleidende hoofdstuk volgt een omschrijving van de onderzoeksmethoden in hoofdstuk 2. Vervolgens worden de resultaten van het fysisch geografisch onderzoek en het archeologisch onderzoek behandeld in hoofdstuk 3. Hierna volgt de synthese in hoofdstuk 4 en wordt in hoofdstuk 5 het selectieadvies omschreven.

2 Methoden

Het onderzoek is uitgevoerd conform de KNA 3.2 en het PvE.³ Tijdens het IVO is één proefsleuf aangelegd. De ligging van deze proefsleuf was noord-zuid en aangelegd ter hoogte van de locatie waar een lift zal worden aangelegd. Reden hiervoor was dat op deze locatie de verstoring naar verwachting het diepst zal zijn, te weten 0,70 m beneden het maaiveld.

In het PvE werd een werkwijze voorgesteld waarbij één sleuf zou worden aangelegd, met een omvang van 4 x 25 m. Om de verstoringsgraad te beperken diende niet dieper dan 1,20 m te worden gegraven. Van deze afmeting is afgeweken. Vanwege de aanwezigheid van een rioolput aan de noordzijde en de beschikbare ruimte voor de stort bedraagt de afmeting van de aangelegde proefsleuf ca. 3,5 x 22 m. Het vlak is aangelegd in de top van de komafzettingen met een graafmachine met gladde bak. Een deel is niet verdiept vanwege de aanwezige kabels (bijlage 1, spoor 999). Vervolgens is het vlak en ieder spoor daarin gefotografeerd en getekend (schaal 1:50), waarbij om de 3 m een hoogte van het vlak t.o.v. NAP is bepaald.

Van het westprofiel zijn vier profielkolommen van 1 m breed gedocumenteerd. Deze kolommen zijn gefotografeerd, getekend (op schaal 1:20) en vervolgens beschreven door een fysisch geograaf.

³ Huisman 2010.

3 Resultaten

3.1 Fysisch geografisch onderzoek

(J. Huizer)

Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de opbouw en de genese van het plangebied Da Costasingel 42 te Hazerswoude-Rijndijk besproken. Hierbij wordt gebruik gemaakt van literatuurgegevens, informatie verkregen bij het vooronderzoek en het op 21 december 2010 uitgevoerde veldbezoek. Bij het veldbezoek is de profielopbouw van de werkput gedocumenteerd en bestudeerd, teneinde een beeld te verkrijgen van de bodemopbouw, de gaafheid van de bodem en de (geologische) opbouw en genese van het plangebied.

PvE

Vanuit het PvE zijn de volgende vragen met betrekking tot de fysische geografie opgesteld:

- *Hoe ziet de bodemopbouw eruit en komt dit overeen met het beeld uit het vooronderzoek?*
- *Kan dit onderzoek nadere informatie opleveren met betrekking tot het ontstaan en de bewoningsgeschiedenis van het gebied?*

Deze vragen zullen worden beantwoord in § 4.2.

Methoden

Voor het fysisch geografisch onderzoek is gebruik gemaakt van gedocumenteerde profielwanden en kolomopnamen in putwanden. De positie, lengte en diepte van de verschillende profielen was afhankelijk van het doel waarvoor de put is aangelegd. De profielen zijn handmatig opgeschaafd en vervolgens ingekrast en gedocumenteerd. Hierbij zijn zowel lithologische lagen als archeologisch relevante lagen onderscheiden, zoals vegetatiehorizonten, cultuurlagen en eventuele sporen. Alle lagen zijn bemonsterd en beschreven op textuur, kleur, gehalte organische stof en andere lithologische en bodemkundige verschijnselen. De profielen zijn beschreven volgens de Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode⁴ die de lithologische beschrijving conform NEN5104⁵ hanteert. De kolomopnames zijn gedaan in representatieve delen van het profiel. Binnen het plangebied zijn vier kolommen gedocumenteerd.

Achtergrond

Het plangebied ligt in het West-Nederlandse rivierengebied. In de ondergrond komen afzettingen van de Oude Rijn voor. De Oude Rijn was actief van 3645 v. Chr. tot 1122 n. Chr. en was lange tijd de hoofdloop van de Rijn. Met de afdamming in 1122 n. Chr. bij Wijk bij Duurstede werd deze loop feitelijk een restgeul en werd er alleen lokaal water afgevoerd. De geschiedenis van de Oude Rijn staat uitgebreid beschreven in onder andere De Boer & Van der Heijden (2003), Pruissers & De Gans (1988) en Van de Velde (2008).

Het hoogste voorkomen van het beddingzand varieert van 1,0 m boven NAP stroomopwaarts bij de Kromme Rijn tot 2,2 m beneden NAP stroomafwaarts, waar de Oude Rijn bij Katwijk in de Noordzee uitmondt.

Op het beddingzand komen oeverafzettingen voor, bestaande uit sterk siltige klei. Beide afzettingen worden lithostratigrafisch gezien gerekend tot de Formatie van Echteld.

Rondom deze meandergordel bevindt zich het Hollandveen Laagpakket (Formatie van Nieuwkoop) aan de oppervlakte.⁶

Resultaten

Er zijn vier profielkolommen opgeschaafd en gedocumenteerd. Kolom A (westprofiel in werkput 1) is het meest representatief voor het onderzochte gebied.

De onderste aangetroffen laag bestaat uit grijze matig siltige zwak humeuze klei met roestvlekken en houtskoolfragmenten. Deze laag loopt tenminste door tot 2,25 m –NAP. Hierboven bevindt zich een laag blauwgrijze matig siltige klei met roestvlekken en houtskoolfragmenten, die aanwezig is tot een diepte van 2,10 m –NAP. Daarboven bevindt zich tot een diepte van 1,88 m –NAP een laag sterk siltige, matig humeuze klei met baksteenpuin en houtskoolfragmenten (S1000). Tenslotte bevindt zich vanaf het maaiveld tot 1,65 m –NAP een opgebracht pakket zwak siltig matig grof zand (plaatselijk een opgebrachte kleilaag).

⁴ Bosch 2007.

⁵ Nederlands Normalisatie Instituut 1989.

⁶ Berendsen & Stouthamer 2001.

Alle aangetroffen lagen bleken kalkloos.

Interpretatie

De onder het opgebrachte pakket aangetroffen kleilagen zijn geïnterpreteerd als komafzettingen, wegens het geringe siltgehalte. In de rapportage van het booronderzoek werd rekening gehouden met een mogelijke aanwezigheid van oever- of crevasseafzettingen, die zich ter hoogte van de tijdens het proefsleuvenonderzoek aangetroffen laag S1000 zouden moeten bevinden. Na bestudering van de profielkolommen is duidelijk geworden dat het hier gaat om een oude bouwvoor, die door grondbewerking sterk siltig is geworden. Aanwijzingen hiervoor zijn onder meer het voorkomen van baksteenfragmenten. Overigens, wanneer het toch wel om een oeverafzetting zou gaan, dan was deze met de geringe dikte van slechts ca. 25 cm nogal weinig uitgesproken. Op afbeelding 3 is een foto van profielkolom A afgebeeld, met daarbij de interpretatie.

Afb. 3. Profielkolom A met interpretatie.

3.2 Sporen en structuren

Tijdens het inventariserend veldonderzoek is één proefsleuf aangelegd met een afmeting van ca. 3,5 m x 23 m. Er is één vlak aangelegd in de top van de komafzettingen, ongeveer 1,10 m beneden het maaiveld (ca. 2,20 –NAP). Tijdens het onderzoek zijn geen archeologische waarden aangetroffen. Het opgravingsvlak bleek grotendeels verstoord door kabels, leidingen en een recente sloot (zie afb. 4 en bijlage 1). De recente sloot (spoor 1) was zichtbaar in het gehele vlak. In de recente sloot zijn een dakpanfragment (vondstnr. 1) en een fragment roodbakkerd aardewerk (vondstnr. 3) aangetroffen, beide daterend uit de Nieuwe tijd.

Op basis van de bodemopbouw is de kans op de aanwezigheid van archeologische waarden binnen het plangebied gering. In de bodemprofielen zijn enkel komafzettingen aangetroffen, terwijl archeologische waarden, met name nederzettingen- en bewoningssporen, worden verwacht op oever- en crevasseafzettingen van stroomgordels. De aangetroffen houtskoolfragmenten in de komafzetting zijn

hier mogelijk terecht gekomen vanuit een nabijgelegen vindplaats. Dit komt overeen met de bevindingen van het vooronderzoek.⁷

Afb. 4. Overzichtsfoto van het vlak.

4 Synthese

4.1 Algemeen

De verwachtingen die op grond van het vooronderzoek (2010) zijn gesteld, kunnen op basis van het huidige onderzoek worden aangepast. Tijdens het proefsleuvenonderzoek werd de aanwezigheid van komafzettingen (Formatie van Echteld) vastgesteld. In deze afzettingen werden houtskoolfragmenten aangetroffen die mogelijk afkomstig zijn van een nabijgelegen vindplaats. In de top van de komafzettingen heeft zich een bouwvoor ontwikkeld die zich kenmerkte door de aanwezigheid van baksteenfragmenten en een vermenging met zandiger/siltiger materiaal.

Tijdens het vooronderzoek is deze bouwvoor als oeverafzetting geïnterpreteerd. De vermenging met zandiger/siltiger materiaal vormt mogelijk een verklaring voor deze interpretatie.

4.2 Beantwoording van de onderzoeksvragen

De onderzoeksvragen die in het Programma van Eisen zijn gesteld zullen hier worden beantwoord op basis van de bevindingen van het proefsleuvenonderzoek.

1. Zijn er sporen en/of structuren aanwezig? Zo ja, wat is de aard, omvang, datering en conserveringstoestand van de sporen en structuren?
 - *Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn geen archeologische waarden aangetroffen. In het vlak zijn enkel recente verstoringen van kabels, leidingen en een recente sloot aangetroffen (zie bijlage 1).*
2. Welke materiaalcategorieën zijn aanwezig en hoe is de conserveringstoestand van de diverse vondstcategorieën?

⁷ Nijdam 2010.

- *Tijdens het onderzoek zijn enkele vondsten verzameld uit een recente sloot (spoor 1). De vondsten betreffen een dakpanfragment en een fragment roodbakkerd aardewerk uit de Nieuwe tijd. Uit spoor 1000 (oude bouwvoor) is een fragment roodbakkerd aardewerk uit de Nieuwe tijd afkomstig. Het vondstmateriaal verkeert in goede staat.*
- 3. Wat is de ruimtelijke spreiding van de archeologische resten, zowel horizontaal als verticaal/stratigrafisch?
 - *Er zijn geen archeologische resten aangetroffen.*
- 4. Zijn er resten aangetroffen van de limesweg? Zo ja, wat is de constructie van de weg? Is er alleen sprake van een grindpakket? Of is er een (houten) fundering in de ondergrond (funderingspalen) of juist in de vorm van een bekisting aangebracht? Zijn er bermgreppels langs het tracé aanwezig? Kan de loop van de limesweg zoals we deze nu kennen, worden aangepast of verfijnd?
 - *Tijdens het onderzoek zijn geen resten aangetroffen van de limesweg.*
- 5. Hoe ziet de bodemopbouw eruit en komt dit overeen met het beeld uit het vooronderzoek?
 - *In de gedocumenteerde profielkolommen is sprake van komafzettingen (Formatie van Echteld), in de top waarvan zich een bouwvoor heeft ontwikkeld. De bouwvoor kent, als vanzelfsprekend, antropogene kenmerken als het voorkomen van baksteenfragmenten en een vermenging met zandiger/siltiger materiaal. Deze laatste eigenschap is wellicht de verklaring voor de aanvankelijke interpretatie als oeverafzetting.⁸ De bovenste ca. 0,50 tot 0,75 m bestaat uit ophoogzand.*
- 6. Kan dit onderzoek nadere informatie opleveren met betrekking tot het ontstaan en de bewoningsgeschiedenis van het gebied?
 - *Middels het onderzoek is duidelijk geworden dat de ondergrond van het plangebied uit komafzettingen bestaat. Over de bewoningsgeschiedenis levert het onderzoek geen nadere informatie op; tijdens het onderzoek zijn geen archeologische waarden aangetroffen. Het opgravingsvlak was grotendeels verstoord door een recente sloot, leidingen en kabels.*
- 7. Kan een relatie gelegd worden tussen de betreffende vindplaats en bekende vindplaatsen in de wijdere omgeving?
 - *Er is geen vindplaats aangetroffen.*

5 Selectieadvies

Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn enkel sporen van recente verstoring aangetroffen. Het gehele opgravingsvlak bleek grotendeels te zijn verstoord ten gevolge van de aanleg van kabels, leidingen en een recente sloot.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek in het plangebied Da Costasingel 42 te Hazerswoude-Rijndijk zijn de afzettingen van een meanderende stroomgordel van de Oude Rijn onderzocht. Op basis van het fysisch geografisch onderzoek kan gesteld worden dat de kans op het aantreffen van archeologische waarden binnen het plangebied gering is. De afzettingen welke zijn aangetroffen betroffen namelijk komafzettingen, terwijl archeologische waarden, met name nederzettingen- en bewoningssporen, worden verwacht op oever- en crevasseafzettingen van stroomgordels.

Op basis van bovengenoemde gegevens, adviseert ADC ArcheoProjecten de gemeente Rijnwoude om het plangebied vrij te geven voor verdere ontwikkeling.

⁸ Zie Nijdam 2010.

Literatuur

Berendsen, H.J.A., Stouthamer, E. 2001: *Palaeogeographic development of the Rhine-Meuse delta, The Netherlands*. Van Gorcum, Assen.

Boer, A. de & F.J.G. van der Heijden 2003: *Oegsgeest Rijnfront, inventariserend archeologisch onderzoek; bureauonderzoek en IVO-fase 1 en 2* (ADC-rapport 184), Bunschoten.

Bosch, J.H.A. 2005: *Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode, Versie 5.2*. Utrecht (TNO-rapport, NITG 05-043-A).

Huisman, N., 2010: *Programma van Eisen Proefsleuvenonderzoek Da Costasingel 42 te Hazerswoude-Rijndijk* (PvE-nr. 10-041), Amersfoort.

Nederlands Normalisatie Instituut 1989: *Geotechniek, classificatie van onverharde grondmonsters NEN 5104*. Delft.

Nijdam, L.C., 2010: *Da Costasingel 42, Hazerswoude-Rijndijk (gemeente Rijnwoude). Een Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek*, ADC-rapport 2383, Amersfoort.

Pruissers, A.P. & W. de Gans, 1988. De bodem van Leidschendam. In: Daans, F.H.C.M. & De Kort, J.D. (eds): *Over, door en om de Leytsche Dam. Geschiedenis van een gouden gemeente*. Leidschendam.

Velde, H.M. van der (red.), 2008. *Cananefaten en Friezen aan de monding van de Rijn, Tien jaar archeologisch onderzoek op de Zanderij-Westerbaan te Katwijk (1996-2006)*, Amersfoort (ADC Monografie 5/ADC Rapport, 1456).

Lijst van afbeeldingen

- Afb. 1. Locatie van het onderzoeksgebied op de topografische kaart.
- Afb. 2. Ligging proefsleuf binnen het plangebied.
- Afb. 3. Profielkolom A met interpretatie.
- Afb. 4. Overzichtsfoto van het vlak.

Lijst van tabellen

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Bijlagen

Bijlage 1 Sporen proefsleuf 1

Bijlage 2 Vondstenlijst

Vondstnr	Put	Vlak	Vak	Spoor	Vulling	Inhoud	Verzamel	Determinatie
1	1	1		1	4	DAKPAN	MAA	dakpan 19e/20ste eeuw
2	1	104		1000	1	AW	AANV	roodbakkend aw 17e/18e/19e eeuw
3	1	1	3	1	3	AW	AANV	roodbakkend aw 15e/16e eeuw

Bijlage 3 Sporenlijst

Putnr	Vlaknr	Spoornr	Aardspoor	Vlakkvorm	Opmerking
1	1	1	SL	ONR	Recente sloot
1	1	999	LO	LIN	Bouwzand
1	1	1000	BV	LIN	Oude bouwvoor
1	1	6000	LG	ONR	Komkleiafzetting

Verklarende woordenlijst

Antropogene sporen Alle immobiele sporen van menselijke oorsprong, variërend van paalgaten of fosfaatvlekken tot muurresten.

AMK Archeologische Monumentenkaart geeft een overzicht van gewaardeerde archeologische terreinen in vier categorieën: 1). Archeologische waarde, 2) Hoge archeologische waarde, 3) Zeer hoge archeologische waarde en 4) Zeer hoge archeologische waarde beschermd. De AMK is de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de RCE en de provincies en wordt beheerd door de RCE.

Archeologische indicatoren Indicatief archeologisch materiaal dat bij (boor)onderzoek een aanwijzing kan zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van een archeologische vindplaats.

Archis Archeologisch Informatie Systeem. Dit door de RCE beheerde systeem bevat informatie over o.a. onderzoeksmeldingen, vondstmeldingen, waarnemingen, complexen en monumenten.

¹⁴C Koolstof (radioactieve isotoop), gebruikt voor datering.

CIS Het landelijke registratienummer ten behoeve van archeologisch onderzoek, uitgegeven door het Centraal Informatiesysteem.

CMA Centraal Monumenten Archief.

Conservering De mate waarin anorganische (aardewerk, vuursteen, metaal, glas etc.) en organische archeologische resten (bot, zaden, hout etc.) bewaard zijn gebleven.

Ensemblewaarde De meerwaarde die aan een vindplaats wordt toegekend op grond van de mate waarin sprake is van een landschappelijke en/of archeologische context.

Ex situ niet ter plaatse. Aanduiding die wordt gebruikt om aan te geven of grondsporen en / of artefacten zich niet meer op de oorspronkelijke plaats in de bodem bevinden. Behoud ex situ is het bewaren van de archeologische informatie door definitief onderzoek (opgraven, documenteren en registreren).

Gaafheid De mate van (fysieke) verstoring van de bodem en/of de (eventueel aanwezige) archeologische waarden, zowel in verticale zin (diepte) als in horizontale zin (omvang)

Herinneringswaarde De herinnering die een archeologisch monument oproept over het Verleden.

IKAW Indicatieve kaart van archeologische waarden, een door de RCE geproduceerde kaart op landelijk niveau met de verwachte relatieve of absolute dichtheid van (bepaalde) archeologische verschijnselen in de bodem.

IVO Inventariserend Veld Onderzoek. Het verwerven van (extra) informatie over bekende of verwachte archeologische waarden binnen een onderzoeksgebied, als aanvulling op en toetsing van de archeologische verwachting, gebaseerd op het bureauonderzoek middels waarnemingen in het veld.

Informatiewaarde De betekenis van een monument als bron van kennis over het verleden. De informatiewaarde wordt bepaald door de mate waarin (een opgraving van) het monument een bijdrage kan leveren aan nieuwe kennisvorming over het verleden.

In situ Achtergebleven op exact de plaats waar de laatste gebruiker het heeft gedeponneerd, weggegooid of verloren. Behoud in situ is het behouden van archeologische waarden in de bodem.

KNA Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie.

NAP Normaal Amsterdams Peil (=officieel peilmerk).

PVA Plan van Aanpak. Een door de opdrachtnemer op te stellen plan voor de uit te voeren werken waarmee beoogd wordt aan de vereisten zoals geformuleerd in het Programma van Eisen en/of het ontwerp te voldoen. Ook wordt hierin een voorstel gedaan voor de werkwijze waarmee de in het Programma van Eisen en/ of ontwerp geformuleerde resultaatsverwachtingen bereikt kunnen worden.

PvE Programma van Eisen. Het PvE is een door een bevoegde overheid opgesteld of bekrachtigd document dat de probleem- en doelstelling van de te verrichten werkzaamheden van de vindplaats geeft en de daaruit af te leiden eisen formuleert met betrekking tot het uit te voeren werk.

RCE Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Representativiteit De mate waarin een bepaald type vindplaats typerend is voor een periode dan wel een gebied.

RTS Robotic Total Station. Hiermee worden vlakken direct digitaal ingemeten.

Schoonheid De esthetisch-landschappelijke waarde van een archeologisch monument, die vooral in zichtbaarheid tot uiting komt.

Selectieadvies Archeologisch inhoudelijk advies over de behoudenswaardigheid van een vindplaats. Dit wordt opgesteld aan de hand van de waarderingscriteria.

Zeldzaamheid De mate waarin een bepaald type monument schaars is (of is geworden) voor een periode of in een gebied.

Afkortingen in de database

REFERENTIELIJSTEN Versie 1.6

AARD SPOOR

Aard van het spoor

Code	Omschrijving
AKR	(oude) akkerlaag
AWC	aardewerk-concentratie
BA	balk
BES	beschoeiing
BG	boorgat
BKS	bekisting
BOC	botconcentratie
BPA	beschoeiing, palen
BPL	beschoeiing, planken
BPT	beerput/beerkelder
BRL	brandlaag
BU	bustum
BUN	visbun
BV	bouwvoor
CR	crematiegraf
DIG	dierbegraving
DK	drenkkuil
DLT	doorlaat (door een muur)
DP	depressie
DR	drain
EG	erfgreppel
ES	esdek
FU	fuik
GA	gracht
GE	geul
GHE	grafheuvel
GR	greppel
GRK	grafkuil
GT	goot
HA	haard
HAK	haardkuil
HG	huisgreppel
HKC	houtschool-concentratie
HI	hoefindruk
HO	hout
HU	hutkom
IN	inhumatiegraf
KEL	kelder
KGO	ovale kringgreppel
KGR	ronde kringgreppel
KGV	vierkante kringgreppel
KL	kuil
KS	karrenspoor
LAK	Laklaag
LAT	latrine
LG	laag
LO	ophogingslaag
LS	stortlaag
MI	muurinsteek
MR	muur
MSK	mestkuil
MST	muursteen
MU	muuruitbraak
NV	natuurlijke verstoring
NVD	dierlijke verstoring
NVP	plantaardige verstoring
OV	oven
PA	houten paal
PAK	paal met paalkuil
PG	paalgat
PGK	paalgat met paalkuil
PK	paalkuil
PL	plank
PLW	plaggenwand
PO	poel
POE	poer
POT	potstal
PS	ploegspoor
PSE	ploegspoor, eergetouw
PSK	ploegspoor, keerploeg
REC	recent
RPA	palenrij
RPG	rij paalgaten
RPK	rij paalkuilen
RPL	rij planken

SG	standgreppel
SI	silo
SL	sloot
SPB	spaarboog
SPG	spitsgracht
SS	spitspoor
ST	steen
STC	steenconcentratie
VL	vlek
VR	vloer
VSC	vuursteenconcentratie
VW	vlechtwerk
WA	waterput
WG	weg
WK	waterkuil
WL	wal
WOO	woonlaag
XXX	onbekend

COUPEVORM

Vorm van de onderkant van het spoor in de coupe.

Code	Omschrijving
ONR	onregelmatig
PNT	punt
RND	rond
VLK	vlak
KOM	komvormig
REV	Revolvertas
VRK	Vierkant
RHK	Rechthoekig
NG	niet gecoupeerd

VLAKVORM

Vorm van het spoor op het horizontale vlak

Code	Omschrijving
LIN	lineair
ONR	onregelmatig
OVL	ovaal
RHK	rechthoekig
RND	rond
SIK	sikkelvormig
VRK	vierkant

KLEUR

Duiding van de kleur.

Code	Referentie
BE	beige
BL	blauw
BR	bruin
GL	geel
GN	groen
GR	grijs
OR	oranje
PA	paars
RO	rood
RZ	roze
WI	wit
ZW	zwart

Daarnaast:

D	donker
L	licht
SCH	schoon
VL	vuil
ZR	zeer

DBRGR = donkerbruingrijs (hoofdkleur is dan grijs)

INSLUITSEL

Aard van een insluitel van een vulling.

<u>Code</u>	<u>Referentie</u>
AS	as
AW	aardewerk vaatwerk
BOT	bot (geen schelp)
BS	baksteen
BW	bouwaardewerk (baksteen, dakpan, tegel)
FE	ijzeroer
FF	fosfaat
GL	glas
HK	houtschool
HL	huttenleem
HT	hout
KI	kiezel
LR	leer
MET	metaal
MN	mangaan
NS	natuursteen
OKR	oker
SCH	schelp
SL	slak
VKL	verbrande klei
VST	vuursteen

TEXTUUR

Textuur van een vulling met NEN-classificatie.

<u>Code</u>	<u>NEN</u>	<u>Referentie</u>
K	K	klei
ZK	Ks1	zware klei
MK	Ks2	matig zware klei
LK	Ks3	lichte klei
Z-K		zandige klei
ZI		zavel
ZZI	Kz1	zware zavel
MZI	Kz2	matig lichte zavel
LZI	Kz3	lichte zavel
L	L	leem
SL	Lz1	siltige leem
Z-L	Lz3	zandige leem
V	V	veen
V1	Vk3	venige klei
V2	Vk1	kleilig veen
V3	VKM	mineraalarm veen
Z-V	Vz1	zandig veen
Z	Z	zand
FZ	Zs1	fijn zand
MZ	Zs1	middelgrof zand
GZ	Zs1	grof zand
ILZ	Zs2	iets lemig zand
LZ	Zs3	lemig zand
IGHZ	g1	iets grindhoudend zand
MGHZ	g2	matig grindhoudend zand
SGHZ	g3	sterk grindhoudend zand
V-Z	Vz3	venig zand
G	G	grind
FG		fijn grind
GG		grof grind
IZHG	Gz1	iets zandhoudend grind
MZHG	Gz2	matig zandhoudend grind
SZHG	Gz3	sterk zandhoudend grind
ST		steen
HT		hout
H0	h1	humushoudend
H1	h2	matig humeus
H2	h3	humusrijk

INHOUD

Aard van het materiaal van een vondst.

<u>Code</u>	<u>Referentie</u>
AW	aardewerk vaatwerk
AWG	Gedraaid aardewerk
AWH	Handgevorms Aardewerk
BAKSTN	Baksteen
DAKPAN	Dakpan
AXB	bot (geen schelp)
OMB	bot menselijk
ODB	bot dierlijk
CREM	Crematieresten
BOUWMAT	bouwaardewerk (keramisch, geen steen)
COP	coproliet
GLS	glas (geen slak)
HK	houtschool
HT	hout (geen houtschool, geen plantaardige resten)
KER	keramische objecten (weefgewichten ed.)
ODL	leer
MXX	metaal (geen slak)
MCU	Koper/brons
MFE	IJzer
MPB	Lood
MIX	gemengd
SXX	natuursteen (geen vuursteen)
PIJP	pijpenkoppen en -stelen
SCH	schelp
SLAK	slakken
TEGEL	tegel
OTE	textiel, touw
HUTTELM	verbrande klei (geen lemen gewichten)
SVU	vuursteen
XXX	overig

MONSTER

Aard van een monster.

<u>Code</u>	<u>Referentie</u>
MA	monster algemeen
MAR	monster artropoden
MBOT	monster bot
MC14	monster voor C-14 datering
MCH	chemisch monster
MCR	crematiemonster
MD	monster voor dendrochronologisch onderzoek
MDIA	diatomeemonster
MDNA	DNA-monster
MFF	fosfaatmonster
MHK	houtschoolmonster
MHT	houtmonster
MP	pollenmonster
MSC	schelpenmonster
MSL	monster slijpplaat
MZ	zadenmonster voor botanisch onderzoek

VERZAMELWIJZE

Manier waarop een vondst of monster is verzameld.

<u>Code</u>	<u>Referentie</u>
AAC	aanleg coupe (handmatig schaven)
AANV	aanleg vlak of profiel (handmatig)
BIGB	bigbag
COUP	couperen (handmatig)
DETC	detectorvondst
LICH	lichten (vondst met omringende grond integraal verwijderd)
MAA	machinale aanleg
MAF	machinale afwerking (of machinaal couperen)
MSCH	machinaal schaven
PUNT	puntvondst (ingemeten)
SCHA	uitschaven (handmatig)
SPIT	uitspitten (handmatig)
TROF	troffelen